

DI 17 MRT

GRIGORY SOKOLOV

SPOT/DE OOSTERPOORT

20.15 UUR

PROGRAMMA

W.A. Mozart (1756-1791)

Prelude (Fantasie) & Fuga in C gr.t., KV 394

Adagio: Fantasia / Andante maestoso: Fuga

W.A. Mozart

Sonate nr. 11 in A gr.t., KV 331 'Alla Turca'

Andante grazioso / Menuetto / Alla Turca: allegretto

W.A. Mozart

Rondo in a kl.t., KV 511

pauze

R. Schumann (1810-1856)

Bunte Blätter, op. 99

Nicht schnell, mit Innigkeit

Sehr rasch

Frisch

Ziemlich langsam

Schnell

Ziemlich langsam, sehr gesangvoll

Sehr langsam

Langsam

Novellette

Präludium

Marsch

Abendmusik

Scherzo

Geschwindmarsch

Grigory Sokolov

Grigory Sokolov is zonder twijfel een van de indrukwekkendste levende pianisten. Alles wat hij aanraakt verandert in goud. Hij zet muziek met zoveel overtuigingskracht naar zijn hand, dat het vanzelfsprekend is en toch als nieuw klinkt. Sokolov leeft in zijn eigen wereld. Hij drukt een eigen stempel op de muziek zonder de componist geweld aan te doen. Zijn spel is een zoektocht naar de essentie, naar diepere lagen. Onder zijn handen wordt ieder bekend stuk een ontdekking.

Naar aanleiding van een van zijn voorgaande concerten schreef een recensent zeer treffend: 'Sokolov is zó authentiek, overtuigend en geloofwaardig in zijn vertolkingen, dat zijn spel ver uitstijgt boven de modieuze vraagstukken die het muziekleven beheersen. (...) Wanneer Sokolov speelt zijn dat soort vragen, die eigenlijk vooral getuigen van menselijke en muzikale onzekerheden en de behoefte een muzikale betweter te willen zijn, eenvoudigweg niet meer aan de orde, omdat het volmaakt gezaghebbende spel van Sokolov al dit aardse volledig overstijgt.'

NRC Handelsblad bekroonde zijn optreden in 2017 met 5 sterren en noemde Sokolov de hogepriester van eigenheid en evenwicht. De recensente schreef verder: 'Je kunt je geluk zoeken in reizen, spirituele trips of boeken. Of je woont een recital bij van de Russische meesterpianist. Een avond Sokolov is tripvervangend, want

zijn musiceren is zelf een avontuur van en voor de geest. Sokolov mag je niet missen; de gewijde concentratie die ontstaat wanneer een pianist leeft voor muziek als sublieme uiting van menselijk kunnen, lijden en extase.'

TOELICHTING

Mozart - Fantasie en fuga in C, KV 394 (1782)

Dit werk wordt doorgaans met Prelude en fuga aangeduid om tweeërlei redenen. Ten eerste door een beroemde brief van Mozart aan zijn zus Nannerl van 20 april 1782. In deze brief excuseert Mozart zich omdat in de partituur die hij zijn zus stuurt, eerst de fuga en dan de prelude staat. De echte volgorde is andersom maar "dat komt omdat ik, terwijl ik de prelude componeerde, de fuga die ik reeds volledig bedacht had, opschreef". Een mooi staaltje van muzikale genialiteit! Verder is de referentie aan Bachs verzameling van tweemaal vierentwintig preludes en fuga's *Das wohltemperierte Klavier* in dit werk onmiskenbaar. Mozart was in deze periode zeer geïnteresseerd in de strenge, contrapuntische composities van Bach. Zo bewerkte hij verschillende fuga's van de Thomascantor voor strijkkwartet. Contrapunt is zeker geen basisbestanddeel van de klassieke stijl. Boeiend aan dit werk is de manier waarop Mozart deze vreemde eend in de bijt behandelt: de vervreemding blijft, maar de scherpste barokke kantjes worden tegelijk toch wat milder.

MOZART

Mozarts sonate in A majeur (KV 331)

met de variatie en het bekende 'Rondo alla turca', behoren tot zijn eerste meesterwerken. Dit werk werd lang verbonden met de maanden tijdens zijn verblijf in Parijs, maar men is er meer en meer van overtuigd dat het tijdens zijn verblijf in München geschreven is. Tussen 1774 en 1781 woonde Mozart in Salzburg, maar hij had het er moeilijk met de bekrompenheid van het provinciale leven en het gebrek aan muzikale

mogelijkheden, waardoor hij in 1777 vele reizen ondernam naar München, Augsburg, Mannheim en Parijs. Deze sonate is één van zijn meest populaire pianowerken, vanwege de vorm en het volkse karakter.

Mozart neemt in zijn pianosonates de typische driedelige opbouw van de sonate over en houdt zich ook aan de tempoafwisselingen (snel-langzaam-snel), maar deze sonate vormt hier een uitzondering op. Het

eerste deel, 'thema con variazione', is een volkse melodie, gespeeld in andante grazioso. Het thema van dit deel is een Tsjechisch volkslied, dat in het Duits de volgende woorden krijgt: "Freu dich, mein Herz, denk' an kein". Het middendeel is geschreven in de vorm van een menuet, wat uitzonderlijk is voor de sonatevorm. Het derde deel ten slotte, de 'rondo alla turca', is een typische rondo, gespeeld in een allegretto tempo. Mozart stelt zich hierbij een groep extravagante besnorde Turkse soldaten voor, die paraderen op een grote Europese boulevard. De finale van deze sonate is een antwoord op een trend uit deze periode, vooral de 'janissary music', de ratelende en rinkelende muziek van een Turkse fanfare. Opmerkelijk is dat Mozarts eerste solo pianosonates pas verschenen vanaf 1775. Dit heeft twee oorzaken. Ten eerste was het de mode om tot dan pianosonates te schrijven met begeleiding van een viool. Mozart schreef er zo zestien. Bovendien zijn Mozarts vroegere solopianosonates verloren gegaan. Er bestaat wel een nauw verband tussen Mozarts pianosonates en zijn sonates voor viool en piano. De vioolsonates uit zijn jonge jaren waren eigenlijk niet meer dan pianostukken met een facultatieve vioolbegeleiding.

Rondo in a klein

Het manuscript van het Rondo in a-klein, KV 511 dateert uit maart 1787. Met de succesvolle première van 'Le Nozze di Figaro' achter de rug, en de mooie vooruitzichten in het verschieft om aan een nieuw operameesterwerk, 'Don Giovanni', te beginnen, schudde Mozart dit mysterieuze

en onnavolgbare werk uit zijn mouw. Gedurende zijn hele carrière componeerde hij variatiereeksen in alle geuren en kleuren en integreerde ze in tal van composities en genres. Dat hij uiteindelijk maar vier Rondo's in een mineurtoonard schreef, is geen verrassing. Een typisch Rondo moest via zijn vrolijkheid en opgewekt karakter op het einde van een compositie het publiek van hun stoel blazen met vindingrijke omspelingen en meesterlijke modulaties. Deze compositie, die gezien wordt als één van Mozarts belangrijkste voorbeelden van hoe hij eveneens met dramatiek en dreiging kon omgaan, behoort niet tot een ander stuk, is geen finale van een ander werk, maar staat helemaal op zichzelf. In tegenstelling tot vergelijkbare werken uit die tijd, schreef Mozart een heel expressief en melancholisch Rondo bij de dood van zijn vriend, de graaf van Hatzfeld. Een typisch kenmerk van een Rondo is dat een bepaald thema steeds terugkeert, en op die manier als een soort 'refrein' fungeert. De vorm is de volgende: ABACA. Het werk staat niet helemaal in mineur geschreven, er worden in het Rondo vaak wendingen gemaakt naar grote tertstoonladders. De stijgende, chromatische openingsmelodie in mineur symboliseert de diepe emoties die met het werk verbonden zijn. De variaties gaan vervolgens verder in een majeurtonaliteit, waardoor een sfeer van opluchting gecreëerd wordt. Telkens wanneer het A-deel terugkeert, keert ook de mineurtoonard terug. Door de afwisseling tussen mineur en majeur slaagt Mozart erin om zowel rouw als vrolijkheid muzikaal weer te geven in zijn compositie.

SCHUMANN

Robert Schumann

Robert Schumann was de zoon van een bekend boekhandelaar en uitgever, die vrij jong stierf aan een zwak zenuwgestel. De vijf kinderen waren allen erfelijk belast met die kwaal. Robert werd geboren in Zwickau op 8 juni 1810 en werd al heel

vroeg betrokken bij de literaire kant van de vaderlijke zaak, zodat hij aan het gymnasium vooral interesse had voor literatuur. Toch begon hij al op zijn zevende intuïtief muzikaal te fantaseren en te componeren. Hij kreeg les van de plaatselijke organist, maar wilde niets van theorielessen weten.

Na een Schubert-liederenavond besluit hij beroepsmusicus te worden. Onder de indruk van het begaafde pianospel van het negenjarig wonderkind Clara Wieck, wordt hij leerling bij haar vader, de beroemde muziekpedagoog Friedrich Wieck. Door een teveel aan ijver om zijn techniek op te drijven (net als Liszt en Chopin wilde hij de Paganini van het klavier worden!) forceert hij zijn linkerhand en de virtuozenloopbaan ligt in het water. Hij gaat in Heidelberg rechten studeren, maar kan de muziek niet laten en besluit componist te worden.

Na een jarenlange strijd tegen zijn pianoleraar die uiteindelijk beslecht wordt voor de rechter, trouwt hij met diens dochter en zijn vroeger idool Clara. Zij wordt algemeen beschreven als de vrouw die niet alleen schitterend piano speelde en behoorlijk componeerde en zong, maar tevens kinderen wist op te voeden, haar man bijstond in zijn moeilijke laatste jaren, en na zijn dood verder ijverde voor de verspreiding van zijn muziek.

Schumann was ook een gewaardeerd muziekcriticus. Zijn recensies verzamelde hij in de “Davidsbündler”; hij werkte ze uit in dispuutvorm tussen Florestan en Eusebius. In 1834 richt hij met enkele vrienden het “Neue Zeitschrift für Musik” op, waarin eindelijk ook de modernistische componisten de kritiek kregen waarop ze recht hadden. Dit is wel enigszins in tegenstelling met zijn eigen composities die nogal wat klassieke trekken vertonen (ze ontstonden onder invloed van zijn vriendschap

met Mendelssohn, aan wiens Conservatorium hij in Leipzig les gaf). Aan de universiteit van Jena verkreeg hij het eredoctoraat.

Vanaf 1842 treden steeds vaker de symptomen van zijn zenuwziekte op; hij moet de leiding van zijn tijdschrift in andere handen geven, verhuist naar Dresden, wordt dirigent in Dusseldorf, maar als alles hem teveel wordt, doet hij een zelfmoordpoging door zich in de Rijn te werpen. Een laatste heropflakking beleeft hij door de diepe vriendschap met Brahms (sommigen wagen van een driehoeksverhouding Robert - Clara - Brahms te spreken, en brengen zijn zelfmoordpoging daarmee in verband!). Twee jaar lang wordt hij in een instelling verpleegd, en sterft op 29 juli 1856 in Eudenberg bij Bonn.

Bunte Blätter, opus 99 is een verzameling van veertien pianostukjes die “in de kast waren blijven liggen” en die Schumann aan het einde van zijn leven toch nog wilde uitgeven. De eerste drie – een korte romance, een meer getormenteerd stuk en een jachtige mars – bundelde hij als Drei Stücklein. De volgende vijf zijn gegroepeerd als Albumblätter: melancholisch, volks, lichtvoetig, zangerig en tenslotte een charmante miniatuur die doet denken aan Brahms.

